

**Posudek bakalářské/magisterské diplomové práce  
Posudek - Závěrečná práce - CŽV**

**Student: Kateřina DOSTÁLOVÁ**

**Obor: ČJ - PG**

**Název práce v českém jazyce:**

**Poezie českých mileniálů (2010-2020) - tematicko-motivická analýza**

**Název práce v anglickém jazyce:**

**Poetry of Czech millennials (2010-2020) - analysis of themes and motifs**

**Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Neumann, Ph.D.**

**Oponent práce: Mgr. Klára Soukupová, Ph.D.**

Bakalářská práce Kateřiny Dostálové se věnuje analýze české poezie druhé dekády 21. století. Soustředí se na básně mladých autorů, narozených v letech 1982–1996, jejichž generaci označuje jako „mileniály“. Bakalářská práce se zaměřuje na detekování určitých témat, jež jsou podle autorky v pracích básníků výrazná, motivů, jimiž jsou tyto tematické oblasti budovány, a okrajově i souvislostí mezi těmito tématy. Z práce je zřejmá autorčina obeznámenost se zvolenými texty i zájem o nejmladší českou poezii, přesto máme k práci výtky na několika rovinách.

Po formální stránce je bakalářská práce přehledná a jasně strukturovaná, vykazuje však – vezmeme-li v potaz, že autorka je studentkou oboru Český jazyk – větší množství pravopisných chyb, zejména v oblasti interpunkce. Na vícero místech narážíme na (zřejmě automatickou úpravou vzniklý lapsus) malá písmena na začátku vět; tato zbytečná nedotaženost kazí dojem z celé práce.

Co se týče metodologických východisek, nestojí bakalářská práce na pevných základech. V úvodu autorka zmiňuje příručku *V souřadnicích mnohosti*, která však zvolené časové období pokrývá jen minimálně. Je pochopitelné, že oblast nejnovější české poezie je z důvodu malého časového odstupu málo zpracovaná literárněhistoricky. V seznamu použité literatury však zcela chybí literárněkritické reflexe textů. Kromě publicistických výstupů, jež se nevážou k poezii, zde figurují pouze příručky a slovníky. (I mezi nimi nicméně absentují – při definici literárněvědných termínů „téma“ a „motiv“ – některé základní, jako je Vlašínův Slovník literární teorie či Lexikon teorie

literatury a kultury.) Vzhledem k tématu práce postrádáme v sekundární literatuře především kritiky a recenze zvolených sbírek – ty mohly autorku v lecčem navést a dát jejím interpretacím pevnější půdu pod nohama (a nemusela by mít pocit, že její interpretace je „silně subjektivní“, jak píše na s. 13). Některé z položek sekundární literatury také nejsou dostatečně ozdrojované.

Pokud se zaměříme na vymezení zpracovaného tématu, je ohraničeno nejen časovým obdobím, ale také věkem autorů, což nastavuje jistá stereotypní očekávání ohledně motivů a témat. Nejstaršímu z autorů bylo v roce 2020 38 let, zatímco nejmladšímu 24 a je pochopitelné, že zde lze těžko generačně zobecňovat. Ostatně i ono pojmenování „mileniálové“ (které by bylo vhodné lépe vymezit a definovat s oporou v odborných, nikoli publicistických textech) lze brát jako zjednodušující a aplikující na generačně spřízněné, avšak poetikou odlišné autory příliš homogenizující perspektivu.

Časové a věkové omezení autorka nijak neproblematizuje, zatímco u způsobu výběru textů reflektuje, že bude vždy arbitrární, ovlivněný rozsahem práce. Některá kritéria a jejich kombinace nicméně působí velmi uměle a nejsou nijak obhajována (oceněná díla vs. sbírky laureátů, které však nebyly oceněny; z každého roku zastoupení alespoň jedno dílo; jedno dílo od autora; výraznější ohlas v literárních kruzích [co to znamená?]; a zvláště pak „sbírky, které jsou zdarma dostupné na webu Městské knihovny v Praze“). Současně byla vyřazena díla, která „vyčnívají svou formou“. To z 24 analyzovaných textů dělá náhodný, nikoli reprezentativní výběr, takže pokud by autorka zvolila jiné texty, dospěla by možná k jiným závěrům.

Za problematické považujeme, že autorka do literární práce zapojuje sociologická zjištění (a pomineme, že cituje zjištění například výzkumu amerického, který o současné české společnosti nemusí vůbec nic vypovídat) – od textů se náhle dostává k otázce způsobu života „mileniálů“. Tyto oblasti se mohou, ale nemusí protínat. Beletristický text, potažmo poezie, je specifickým druhem vyjádření, jež se řídí nejen „aktuálními tématy“, která rezonují společností, ale také literární tradicí, žánrovými normami (sonety O. Hanuse), samotnou formou básně (Buddeus), specifickým stylem (Maclova ironizace) a estetikou jazyka. Překračují tak oblast „pouhého sdělení“, výpovědi o životě lidí v dané době. Odkazy na sociologická zjištění vedou k tomu, že autorka z poezie vyvozuje názory mileniálů („mileniálové chápou koncepci křesťanství jako v jádru dobrou“; „mileniálové zažívají jako děti své rodiče upracované, hnané touhou, nebo spíš potřebou peněz“; „mileniálové tak žijí na jednu stranu poznamenání životním stylem svých rodičů s pocitem, že chtějí žít a pracovat jinak“; „majetek zkrátka rozděluje a mileniálové jsou si toho vědomi a jdou naproti spíše sdílené ekonomice“ – to z básní přece vůbec nevyplývá). Zastoupení nějakého tématu v poezii je něco jiného než názory autorů, natož obecné názory generace. Je vlastně nepodstatné hledat

podpůrná vyjádření v sociologických studiích, protože ty vypovídají o něčem zcela jiném než poezie.

Není možné v poezii hledat to, co akcentují nebo tvrdí sociologické studie. To, že tento postup selhává, se ukazuje v „motivů“ krize bydlení. Jestliže autorka píše, že „mileniální básníci“ krizi bydlení „zmiňují překvapivě málo“, aplikuje na poezii očekávání ze sociologických průzkumů. Je třeba se ptát naopak – proč jsou výrazně zastoupená témata poeticky nosná (což krize bydlení ve vybraných textech zjevně nebyla).

Pokud autorka píše o určité „fluidnosti“, „hravosti“ (či jiném evokovaném dojmu) rozebírané poezie, vyvstává výrazně, že nebere v potaz formální stránku básní, jež se na vyznění textů výrazně podílí. Kapitola pojednávající o formě odděleně od obsahu a celkového významu básní tyto souvislosti, které autorka mohla v práci dobře zpracovat, jen zatemňuje. *Význam jednotlivých textů je však právě to, co se v diplomové práci ztrácí.*

Autorka v textech detektuje témata, která vyhodnotila jako podstatná (dětství – kapitalismus – Bůh – tělo – smrt – popkultura – zvířata). V každé kapitole své práce cituje množství veršů či strof, které se těchto témat nějak dotýkají či je nastolují.

Zcela stranou však zůstává, že daná témata mají v každé sbírce, potažmo básni jinou funkci: například blasfemie křesťanských motivů u Hanuse vs. Škrobova exaltovaná víra: oba zpracovávají autorkou vymezený tematický okruh „Bůh“, ale slouží jim k různému efektu. Nabízí se pak otázka, co z toho lze abstrahovat obecně o poezii let 2010–2020 jiného než banální konstatování, že se v některých sbírkách objevuje téma Boha (které má ovšem v poezii dlouhou tradici).<sup>1</sup>

Všechny motivy, které autorka v básních hledá a nachází, mají často vedle explicitního významu (např. smrt) v básni i sekundární roli. „Hřbitov“ nesugeruje pouze místo s připomínkami zemřelých, ale potenciálně i melancholii, smutek, temnotu duše, cynický přístup k životu, grotesku – podle konkrétní básně.

Rozmanitost funkcí motivů se jasně vyjevuje v kapitole o zvířatech, v níž autorka ve sbírkách nachází „zvířecí motivy“ (což zde znamená jakákoli slova odkazující ke zvířatům, například i „srst soumraku“) a následně dokládá (i když poměrně mělce), k jakým významovým vrstvám míří. Na tomto místě by šlo zpochybnit, že jde o téma zvířat: u „vraného jitra“ přeci není nejpodstatnější „zvířecost“, ale jazyková hra; genitivní metafora „srst soumraku“ má přeci hlavně taktilní, smyslový efekt; havran/krkavec má intertextuální funkci – a podobně by se dalo pokračovat u všech výskytů. O tématu zvířat z toho nelze pro poezii mileniálů z let 2010–2020 vyvodit žádný souhrnný

---

<sup>1</sup> Zde by bylo přínosnější podívat se, na jaké básníky či na jakou básnickou tradici autoři navazují a jak s ní pracují.

závěr.<sup>2</sup> (To nás navádí k tomu, zda neměla stát na počátku práce detekce těchto výrazných témat, přičemž samotná analýza by odhalovala jejich funkce a zacházení s nimi.)

Nedostatek prostoru pro hlubší analýzu (který sama autorka pocítuje a zmiňuje v úvodu) vede leckdy k doslovnému čtení obrazných pasáží.<sup>3</sup> Ukazuje se, že při recepci poezie nelze zůstat u pouhých primárních významů, neboť právě zde získávají slova, slovní spojení i věty nové významové roviny. Pokud v poezii narazím kupříkladu na slovo „kosa“, nemusí s sebou nutně nést téma polních prací, ale mnohé další. Bylo by třeba vzít v potaz metaforickou podstatu textů, která zůstala zcela opomenuta.

Autorka nicméně prokázala schopnost současnou poezii analyzovat a interpretovat. Její zjištění tak lze v budoucnu rozvíjet a prohlubovat a bakalářská práce „Poezie českých mileniálů (2010–2020) – tematicko-motivická analýza“ může být brána jako příspěvek k budoucímu literárněhistorickému bádání o básnických sbírkách mladých autorů. Kateřina Dostálová dokáže významové i formální jevy popsat, je jen škoda, že neudělala jeden krok dále, jímž by vyvodila, co z daných zjištění vyplývá.

Z výše uvedených důvodů práci Kateřiny Dostálové doporučuji k obhajobě.

Na základě četby práce vyvstalo několik doplňujících otázek na autorku:

Jde u tématu dětství o něco příznačného pro poezii mileniálů, nebo by se takové motivy našly i v poezii básníků jiné doby, ale stejného věku (př. Wolker aj.), respektive objevují se v poezii mileniálů nějaká specifická subtémata nebo motivy?

Autorka opakovaně píše o „traumatické“ zkušenosti z dětství, příklady, které přináší však dle našeho názoru přímo trauma neobsahují. Jak se toto domnělé trauma má k melancholii/úzkosti z *konce* dětství? Respektive není jistá citová rozjitřenost s lyrickou poezií implicitně spojena? Co autorka míní „seifertovskou nostalgií“? Tento obrat užívá opakovaně, aniž by specifikovala, jaké motivy, respektive jaké poetické strategie tuto atmosféru textu vytvářejí či evokují.

Autorka to explicitně nekomentuje (oproti vztahu dětství–smrt), ale můžeme se ptát: lze najít průnik mezi tématy dětství a těla? Některé ukázky by to snad naznačovaly, ale jsou komentovány vždy

---

<sup>2</sup> S tím souvisí autorčina potřeba vztahovat na poezii výsledky sociologických průzkumů, které zdánlivě vyvažují a zastřešují heterogenost funkcí, jež zvolené motivy v básních mají.

<sup>3</sup> Př. u Luňáčkové adjektivum „těhotný“ nemusí znamenat přímo graviditu. Podobně na mnoha dalších místech je výklad některých pasáží přinejmenším sporný: „zeptej se pána boha / jak se má“ nevyznívá „rouhavě“; „Ten, co potutelně mrká“ nepůsobí „škodolibě“; „být hmatem v prstech Boží dlaně“ nelze číst jako touhu „ovládnout svůj osud“; „chceš vědět, jestli taky vidím / auto, svatbu, děti. / Ale já dohlédnu sotva na konec televizního programu“ neznámá, že mluvčí nechce mít děti, apod.

pouze s ohledem na jedno téma. Pokud ne, o čem to svědčí; pokud ano, přináší to nějaké nové poznatky o zobrazení těla v poezii 2010–2020?

Autorka zmiňuje čtyři básnické sbírky (D. Melichar: *Schýlené tělo*, K. Goldstein: *Milíře*, K. Šmejkalová: *Naživo*, M. Torčík: *Rhizomy*), které mezi ostatní „nezapadaly“. Dalo by se – pokud „hledají esenci estetická okamžiku“ (s. 49), jsou komplexnější a jejich tematicko-motivické okruhy nelze jednoduše popsat – říct, že jde tedy o „kvalitnější“ poezii? Nebo se jedná o překombinovaná díla na hranici srozumitelnosti a sdělnosti textů?

Autorka v úvodu píše, že její práce má odpovídat na otázku, jak by se jednoho dne mohli žáci o této poezii učit. K didaktickému potenciálu či návrhu na pedagogické využití této poezie se následně nijak nevyjadřuje. Pokud bude příležitost, je možné toto téma otevřít v diskusi při obhajobě.

**V Praze dne .....24. 8. 2022.....**

.....  
**Podpis**